

PRIPOROČILA

PRIPOROČILO KOMISIJE (EU) 2023/681

z dne 8. decembra 2022

o procesnih pravicah osumljencev in obdolžencev, ki jim je bil odrejen preiskovalni pripor, ter materialnih pogojev pripora

EVROPSKA KOMISIJA JE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije in zlasti člena 292 Pogodbe,

ob upoštevanju naslednjega:

- (1) V skladu s členom 2 Pogodbe o Evropski uniji (PEU) Evropska unija temelji na vrednotah spoštovanja človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin. Členi 1, 4 in 6 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljnjem besedilu: Listina) določajo, da je človeško dostojanstvo nedotakljivo ter da ga je treba spoštovati in varovati, da nihče ne sme biti podvržen mučenju ali nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju ter da ima vsakdo pravico do svobode in varnosti. Člena 7 in 24 Listine določata pravico do družinskega življenja in pravice otroka. Člen 21 Listine določa, da je prepovedana vsakršna diskriminacija. Člena 47 in 48 Listine priznavata pravico do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča ter domnevo nedolžnosti in pravico do obrambe. Člen 52 Listine določa, da mora biti kakršno koli omejevanje uresničevanja pravic in svoboščin, ki jih priznava Listina, predpisano z zakonom in spoštovati bistveno vsebino teh pravic in svoboščin ter načeli nujnosti in sorazmernosti.
- (2) Države članice že pravno zavezujejo obstoječi instrumenti Sveta Evrope o človekovih pravicah ter prepovedi mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja, zlasti Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (EKČP), protokoli k tej konvenciji, sodna praksa Evropskega sodišča za človekove pravice in Evropska konvencija o preprečevanju mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja iz leta 1987. Vse države članice so poleg tega pogodbenice Konvencije Združenih narodov proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju.
- (3) Upoštovati je treba tudi več pravno nezavezujočih pravnih aktov, ki se podrobneje ukvarjajo s pravicami oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, in sicer so to: na ravni Združenih narodov Standardna minimalna pravila Združenih narodov za ravnanje z zaporniki (pravila Nelsona Mandele) in Standardna minimalna pravila Združenih narodov glede ukrepov brez odvzema prostosti (Tokijska pravila), na ravni Sveta Evrope pa Priporočilo Rec (2006)2-Rev o evropskih zaporniških pravilih, Priporočilo Rec (2006)13 o uporabi ukrepa pripora, pogojev, v katerih se izvršuje, in o vzpostavitvi varoval zoper zlorabo, Priporočilo CM/Rec (2017)3 o evropskih pravilih o sankcijah in ukrepih v skupnosti, Priporočilo CM/Rec (2014)4 o elektronskem spremljanju, Priporočilo CM/Rec (2010)1 o pravilih Sveta Evrope o preizkusni dobi in bela knjiga o prezasedenosti zaporov.
- (4) Poleg tega obstajajo drugi instrumenti, ki so usmerjeni v posebne skupine oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, in sicer so to: na ravni Združenih narodov Pravila Združenih narodov za zaščito mladoletnikov, ki jim je bila odvzeta prostost, Pravila Združenih narodov za ravnanje z zapornicami in ukrepe brez odvzema prostosti za storilke kaznivih dejanj (Bangkoška pravila) in Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah (KOP), na ravni Sveta Evrope pa Priporočilo CM/Rec (2008)11 o evropskih pravilih za mladoletne storilce kaznivih dejanj, ki so jim naložene sankcije ali ukrepi, Priporočilo CM/Rec (2018)5 o otrocih, katerih starši so v zaporu, in Priporočilo CM/Rec (2012)12 glede tujih zapornikov, ter na mednarodni nevladni ravni Načela o uporabi mednarodnega prava človekovih pravic za področje spolne usmeritve in spolne identitete (načela iz Yogyakarta), ki sta jih pripravila Mednarodna komisija pravnih in pravnikov ter Mednarodna služba za človekove pravice.

- (5) Sodišče Evropske unije je v sodbi Aranyosi in Căldăraru ter nadaljnjih sodbah ⁽¹⁾ priznalo pomen razmer v zaporu v okviru medsebojnega priznavanja in izvajanja Okvirnega sklepa Sveta 2002/584/PNZ ⁽²⁾ o evropskem nalogu za prijetje. Tudi Evropsko sodišče za človekove pravice je odločilo o vplivu slabih pogojev pripora na izvajanje evropskega naloga za prijetje ⁽³⁾.
- (6) V sklepih Sveta iz decembra 2018 o spodbujanju vzajemnega priznavanja s krepitvijo medsebojnega zaupanja so bile države članice pozvane, naj uporabijo alternativne ukrepe namesto pripora, da bi zmanjšale zasedenost v objektih za pripor, s čimer se spodbuja cilj socialne rehabilitacije in tudi dejstvo, da na medsebojno zaupanje pogosto slabo vplivajo slabe razmere v objektih za pripor in problem prenatrpanosti zaporov ⁽⁴⁾.
- (7) V sklepih Sveta iz decembra 2019 o alternativah odvzemu prostosti so se države članice zavezale k sprejetju več ukrepov na področju pripora na nacionalni ravni, na primer alternativnih ukrepov namesto pripora ⁽⁵⁾.
- (8) V sklepih Sveta iz junija 2019 o preprečevanju in zatiranju radikalizacije v zaporih ter obravnavanju storilcev terorističnih in nasilnih ekstremističnih kaznivih dejanj po izpustitvi so se države članice nujno zavezale k sprejetju učinkovitih ukrepov na tem področju ⁽⁶⁾.
- (9) Evropski parlament že več let poziva Komisijo, naj sprejme ukrepa za obravnavanje vprašanj materialnih pogojev v zaporih in zagotovitev, da preiskovalni pripor ostane izjemen ukrep, ki se uporablja v skladu z domnevo nedolžnosti. Ta zahteva je bila ponovljena v resoluciji Evropskega parlamenta o evropskem nalogu za prijetje ⁽⁷⁾.
- (10) Agencija Evropske unije za temeljne pravice, ki jo financira Komisija, je na njeno zahtevo razvila podatkovno zbirko o pogojih pripora, ki je začela delovati decembra 2019 in je javno dostopna ⁽⁸⁾. Podatkovna zbirka Agencije o kazenskem priporu združuje informacije o pogojih pripora v vseh državah članicah. Na podlagi nacionalnih in mednarodnih standardov ter standardov Unije, sodne prakse in poročil o spremljanju zagotavlja informacije o izbranih ključnih vidikih pogojev pripora, vključno s prostorom v celici, sanitarnimi pogoji, dostopom do zdravstvenega varstva in zaščite pred nasiljem.
- (11) Razpoložljivi statistični podatki o evropskem nalogu za prijetje kažejo, da so države članice od leta 2016 zavrnile ali odložile izvršitev iz razlogov, povezanih z dejanskim tveganjem kršitve temeljnih pravic, v skoraj 300 primerih, tudi na podlagi neustreznih materialnih pogojev pripora ⁽⁹⁾.
- (12) Nacionalni pravosodni organi so zaprosili za konkretnije smernice o tem, kako obravnavati take primere. Težave, ki so jih prepoznali strokovnjaki, se nanašajo na neusklajenost, razpršenost in nejasnost standardov za pripor po vsej Uniji, kar otežuje pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah ⁽¹⁰⁾.

⁽¹⁾ Sodba Sodišča z dne 5. aprila 2016, Aranyosi in Căldăraru, C-404/15 in C-659/15 PPU, ECLI:EU:C:2016:198, sodba Sodišča z dne 25. julija 2018, Generalstaatsanwaltschaft, C-220/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:589, in sodba Sodišča z dne 15. oktobra 2019, Dimitru-Tudor Dorobantu, C-128/18, ECLI:EU:C:2019:857.

⁽²⁾ Okvirni sklep Sveta 2002/584/PNZ z dne 13. junija 2002 o evropskem nalogu za prijetje in postopkih predaje med državami članicami (UL L 190, 18.7.2002, str. 1).

⁽³⁾ Sodba ESČP z dne 25. marca 2021, Bivolaru in Moldovan/Francija, 40324/16 in 12623/17.

⁽⁴⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14540-2018-INIT/sl/pdf>

⁽⁵⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14075-2019-INIT/en/pdf>

⁽⁶⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9727-2019-INIT/sl/pdf>

⁽⁷⁾ Resolucija (2019/2207(INI)), kot je bila sprejeta 20. januarja 2021.

⁽⁸⁾ Obišči <https://fra.europa.eu/en/databases/criminal-detention>.

⁽⁹⁾ V obdobju 2016–2019. Za dodatne informacije glej: https://ec.europa.eu/info/publications/replies-questionnaire-quantitative-information-practical-operation-european-arrest-warrant_en.

⁽¹⁰⁾ Deveti krog medsebojnega ocenjevanja in sklepi konference na visoki ravni o evropskem nalogu za prijetje, ki jo je septembra 2020 organiziralo nemško predsedstvo Sveta Evropske unije.

- (13) Polovica držav članic Komisije, ki so Komisiji predložile statistične podatke o številu priprtih oseb, je navedla, da imajo težave s prezasedenostjo svojih objektov za pripor, saj je stopnja zasedenosti več kot 100-odstotna. K prezasedenosti objektov za pripor prispevata tudi čezmerna ali nepotrebna uporaba in dolžina preiskovalnega pripora, kar resno zavira izboljšanje pogojev pripora.
- (14) Med državami članicami obstajajo velike razlike glede pomembnih vidikov preiskovalnega pripora, kot je odreditev preiskovalnega pripora kot ukrepa v skrajni sili in pregled sklepov o odreditvi preiskovalnega pripora ⁽¹¹⁾. Od ene države članice do druge se razlikuje tudi najdaljši čas preiskovalnega pripora, ki sega od manj kot enega leta do več kot pet let ⁽¹²⁾. Preiskovalni pripor je leta 2020 v različnih državah članicah povprečno trajal od dveh do 13 mesecev ⁽¹³⁾. Tudi število priporov v predkazenskem postopku kot delež skupnega števila zapornikov se od ene države članice do druge precej razlikuje, in sicer lahko znaša od manj kot 10 % do več kot 40 % ⁽¹⁴⁾. Taka velika razhajanja se zdijo na skupnem območju svobode, varnosti in pravice EU neupravičena.
- (15) Nedavna poročila Odbora za preprečevanje mučenja in nehumanega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja pri Svetu Evrope opozarjajo na nekatere resne težave v nekaterih državah članicah, kot so grdo ravnanje, neprimerni objekti za pripor ter pomanjkanje smiselnih dejavnosti in zagotavljanja ustreznega zdravstvenega varstva.
- (16) Poleg tega Evropsko sodišče za človekove pravice še vedno ugotavlja, da države članice kršijo člen 3 ali 5 EKČP v okviru pripora.
- (17) Glede na veliko število priporočil, ki so jih pripravile mednarodne organizacije na področju kazenskega pripora, ta morda niso vedno preprosto dostopna posameznim sodiščem in tožilcem v državah članicah, ki morajo oceniti pogoje pripora, preden sprejmejo odločitev, bodisi v okviru evropskega naloga za prijetje bodisi na nacionalni ravni.
- (18) V Uniji ter zlasti na območju svobode, varnosti in pravice so potrebni posebni minimalni standardi Unije, ki bi se enako uporabljali za ureditve pripora v vseh državah članicah, da se okrepi medsebojno zaupanje med državami članicami in olajša vzajemno priznavanje sodb in sodnih odločb.

⁽¹¹⁾ Glej: Generalni direktorat za pravosodje in potrošnike, *Pravice osumljenecv in obdolžencev, ki jim je bil odrejen preiskovalni pripor (raziskovalna študija): končno poročilo*, Urad za publikacije Evropske unije, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2838/293366>; Glej: Generalni direktorat za pravosodje in potrošnike, *Pravice osumljenecv in obdolžencev, ki jim je bil odrejen preiskovalni pripor (raziskovalna študija), Priloga 2, Podatki o državah*, Urad za publikacije Evropske unije, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2838/184080>.

⁽¹²⁾ Manj kot eno leto v Avstriji, Nemčiji, na Danskem, v Estoniji, Latviji, na Švedskem in Slovaškem. Od enega do dveh let v Bolgariji, Grčiji, Litvi, na Malti, Poljskem in Portugalskem. Od dveh do petih let na Češkem, v Franciji, Španiji, na Hrvaškem in Madžarskem. Več kot pet let v Italiji in Romuniji. V Belgiji, na Cipru, Finskem, Irskem, v Luksemburgu in na Nizozemskem ni časovne omejitve.

⁽¹³⁾ Leta 2020 malo manj kot dva meseca in pol na Malti do skoraj 13 mesecev v Sloveniji. Povprečje na državo članico: Avstrija – 2,9 meseca; Bolgarija – 6,5 meseca; Češka – 5,1 meseca; Estonija – 4,7 meseca; Finska – 3,7 meseca; Grčija – 11,5 meseca; Madžarska – 12,3 meseca; Irska – 2,5 meseca; Italija – 6,5 meseca; Litva – 2,8 meseca; Luksemburg – 5,2 meseca; Malta – 2,4 meseca; Nizozemska – 3,7 meseca; Portugalska – 11 meseca; Romunija – 5,3 meseca; Slovaška – 3,9 meseca; Slovenija – 12,9 meseca; Španija – 5,9 meseca. Za leto 2020 podatki za Belgijo, Dansko, Francijo, Latvijo, Poljsko, Nemčijo, Hrvaško, Ciper in Švedsko niso bili na voljo.

⁽¹⁴⁾ Leta 2019 manj kot 10 % v Bolgariji, na Češkem in v Romuniji ter več kot 45 % v Luksemburgu.

- (19) Za okrepitev zaupanja držav članic v sisteme kazenskega pravosodja druga druge in s tem izboljšanje vzajemnega priznavanja odločb v kazenskih zadevah je bilo zlasti že sprejetih šest ukrepov o procesnih pravicah v kazenskem postopku, in sicer direktive 2010/64/EU⁽¹⁵⁾, 2012/13/EU⁽¹⁶⁾, 2013/48/EU⁽¹⁷⁾, (EU) 2016/343⁽¹⁸⁾, (EU) 2016/800⁽¹⁹⁾ in (EU) 2016/1919⁽²⁰⁾ Evropskega parlamenta in Sveta ter Priporočilo Komisije z dne 27. novembra 2013 o procesnih jamstvih za ranljive osebe, ki so osumljene ali obdolžene v kazenskem postopku⁽²¹⁾. Namen teh ukrepov je zagotoviti spoštovanje procesnih pravic osumljencev in obdolžencev v kazenskem postopku, tudi ob odreditvi preiskovalnega pripora. Za ta namen te direktive vsebuje posebna procesna jamstva za osumljence in obdolžence, ki jim je bila odvzeta prostost. Direktiva (EU) 2016/800 vsebuje posebne določbe o pogojih preiskovalnega pripora za otroke; njihov namen je zaščititi dobrobit otrok ob odreditvi takega prisilnega ukrepa. Treba je dopolniti standarde procesnih pravic, ki jih določajo navedene direktive in priporočilo iz leta 2013, ter v primeru Direktive (EU) 2016/800 ustrezne standarde za materialne pogoje pripora za otroke, ki jim je bil odrejen preiskovalni pripor.
- (20) Komisija si prizadeva utrditi in nadgraditi navedene minimalne standarde, določene v okviru Sveta Evrope ter sodne prakse Sodišča in Evropskega sodišča za človekove pravice. V ta namen je treba zagotoviti pregled izbranih minimalnih standardov za procesne pravice osumljencev in obdolžencev, ki jim je bil odrejen preiskovalni pripor, ter materialnih pogojev pripora na ključnih prednostnih področjih za pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah med državami članicami.
- (21) V zvezi s procesnimi pravicami osumljencev in obdolžencev, ki jim je bil odrejen preiskovalni pripor, bi morale smernice v tem priporočilu zajemati ključne standarde glede uporabe preiskovalnega pripora kot ukrepa v skrajni sili in alternativ priporu, razlogov za odreditev preiskovalnega pripora, zahtev glede sprejemanja odločitev s strani pravosodnih organov, rednega pregleda preiskovalnega pripora, zaslišanja osumljencev ali obdolžencev za odločitve o preiskovalnem priporu, učinkovitih pravnih sredstev in pravice do pritožbe, trajanja preiskovalnega pripora ter priznavanja obdobja, prestanega v preiskovalnem priporu, v smislu odštetja od pravnomočne kazni.
- (22) V zvezi z materialnimi pogoji pripora bi bilo treba zagotoviti smernice o ključnih standardih na področjih namestitve, razporeditve pripornikov, higiene in sanitarnih pogojev, prehrane, ureditev pripora v zvezi s telesno dejavnostjo in dejavnostmi zunaj celice, dela in izobraževanja, zdravstvenega varstva, preprečevanja nasilja in grdega ravnanja, stika z zunanjim svetom, dostopa do pravne pomoči, postopkov zahtevkov in pritožb ter inšpekcijskih pregledov in spremljanja. Poleg tega bi bilo treba zagotoviti smernice o zaščiti pravic oseb, ki so z odvzemom prostosti postavljene v še posebno ranljiv položaj, na primer žensk, otrok, invalidov ali oseb z resnimi zdravstvenimi težavami, oseb LGBTIQ in tujih državljanov, ter preprečevanju radikalizacije v zaporih.

⁽¹⁵⁾ Direktiva 2010/64/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. oktobra 2010 o pravici do tolmačenja in prevajanja v kazenskih postopkih (UL L 280, 26.10.2010, str. 1).

⁽¹⁶⁾ Direktiva 2012/13/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2012 o pravici do obveščenosti v kazenskem postopku (UL L 142, 1.6.2012, str. 1).

⁽¹⁷⁾ Direktiva 2013/48/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2013 o pravici do dostopa do odvetnika v kazenskem postopku in v postopkih na podlagi evropskega naloga za prijete ter pravici do obvestitve tretje osebe ob odvzemu prostosti in do komunikacije s tretjimi osebami in konzularnimi organi med odvzemom prostosti (UL L 294, 6.11.2013, str. 1).

⁽¹⁸⁾ Direktiva (EU) 2016/343 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. marca 2016 o krepitvi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in krepitvi pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku (UL L 65, 11.3.2016, str. 1).

⁽¹⁹⁾ Direktiva (EU) 2016/800 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. maja 2016 o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku (UL L 132, 21.5.2016, str. 1).

⁽²⁰⁾ Direktiva (EU) 2016/1919 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o brezplačni pravni pomoči za osumljene in obdolžene osebe v kazenskem postopku ter za zahtevane osebe v postopku na podlagi evropskega naloga za prijete (UL L 297, 4.11.2016, str. 1).

⁽²¹⁾ UL C 378, 24.12.2013, str. 8.

- (23) Preiskovalni pripor bi bilo vedno treba uporabiti kot ukrep v skrajni sili na podlagi ocene za vsak primer posebej. Na voljo bi moralo biti čim več manj omejevalnih ukrepov namesto pripora (alternativni ukrepi), ki bi se uporabljali, kjer je mogoče. Države članice bi morale zagotoviti tudi, da sklepi o odreditvi preiskovalnega pripora niso diskriminatorni ter da se ta pripor osumljencem in obdolžencem ne odredi samodejno na podlagi nekaterih značilnosti, kot je tuje državljanstvo.
- (24) Ustrezni materialni pogoji pripora so temeljni za zaščito pravic in dostojanstva oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, ter preprečevanje kršitev prepovedi mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja (grdo ravnanje).
- (25) Za zagotovitev ustreznih standardov za pripor bi morale države članice vsakemu priporniku zagotoviti minimalni osebni življenjski prostor v skladu s priporočili Evropskega odbora za preprečevanje mučenja in sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice.
- (26) Ko je osebam odvzeta prostost, postanejo še posebno izpostavljene nasilju in grdemu ravnanju ter družbeni izolaciji. Da bi zagotovili njihovo varnost in podprli njihovo ponovno vključevanje v družbo, bi bilo treba pri razporejanju in ločevanju pripornikov upoštevati razlike v ureditvah pripora in potrebo po zaščiti pripornikov, ki so v še posebno ranljivem položaju, pred zlorabo.
- (27) Ureditve pripora ne bi smele neupravičeno omejevati svobode gibanja pripornikov znotraj objekta za pripor ter njihovega dostopa do telesne dejavnosti, zunanjih prostorov ter smiselnih dejavnosti in družbenih stikov, da bi lahko vzdrževali svoje telesno in duševno zdravje ter se lažje ponovno vključevali v družbo.
- (28) Žrtve kaznivih dejanj, storjenih v priporu, imajo pogosto omejen dostop do pravnega varstva ne glede na obveznost držav, da v primerih kršenja pravic teh oseb zagotovijo učinkovita pravna sredstva. V skladu s cilji strategije EU o pravicah žrtev (2020–2025) se priporoča, da države članice zagotovijo učinkovita pravna sredstva za kršitve pravic pripornikov ter zaščitne in podporne ukrepe. Pravna pomoč ter mehanizmi za vložitev zahtevkov in pritožb bi morali biti lahko dostopni, zaupni in učinkoviti.
- (29) Države članice bi morale upoštevati posebne potrebe določenih skupin pripornikov, vključno z ženskami, otroki, starejšimi, invalidi ali osebami z resnimi zdravstvenimi težavami, osebami LGBTIQ, osebami z manjšinskim rasnim ali etničnim poreklom in tujimi državljani, v vseh odločitvah v zvezi z njihovim priporom. Zlasti kadar so pridržani otroci, je treba upoštevati predvsem otrokovo korist.
- (30) V zvezi s storilci terorističnih in nasilnih ekstremističnih kaznivih dejanj bi morale države članice sprejeti učinkovite ukrepe za preprečevanje radikalizacije v zaporih ter izvajati strategije za rehabilitacijo in reintegracijo glede na tveganje, ki ga predstavljajo storilci terorističnih in nasilnih ekstremističnih kaznivih dejanj ali storilci kaznivih dejanj, ki se radikalizirajo med prestajanjem zaporne kazni, ter dejstvo, da bo več navedenih storilcev kaznivih dejanj kmalu izpuščenih iz zavora.
- (31) To priporočilo zagotavlja le pregled izbranih standardov in bi ga bilo treba obravnavati glede na podrobnejše smernice iz standardov Sveta Evrope in sodne prakse Sodišča in Evropskega sodišča za človekove pravice ter brez poseganja vanje. Priporočilo ne posega v veljavno pravo Unije in njegov prihodnji razvoj. Prav tako ne posega v verodostojno razlago prava Unije, ki jo lahko da Sodišče.
- (32) To priporočilo bi moralo tudi olajšati izvrševanje evropskih nalogov za prijetje v skladu z Okvirnim sklepom 2002/584/PNZ ter priznavanje sodb in izvrševanje kazni v skladu z Okvirnim sklepom Sveta 2008/909/PNZ⁽²²⁾ o uporabi načela vzajemnega priznavanja sodb v kazenskih zadevah, s katerimi so izrečene zaporne kazni ali ukrepi, ki vključujejo odvzem prostosti.

⁽²²⁾ Okvirni sklep Sveta 2008/909/PNZ z dne 27. novembra 2008 o uporabi načela vzajemnega priznavanja sodb v kazenskih zadevah, s katerimi so izrečene zaporne kazni ali ukrepi, ki vključujejo odvzem prostosti, za namen njihovega izvrševanja v Evropski uniji (UL L 327, 5.12.2008, str. 27).

- (33) To priporočilo spoštuje in podpira temeljne pravice iz Listine Evropske unije o temeljnih pravicah. Natančneje, namen tega priporočila je spodbujati spoštovanje človekovega dostojanstva, pravice do svobode, pravice do družinskega življenja, pravic otroka, pravice do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča ter domneve nedolžnosti in pravice do obrambe.
- (34) Sklicevanja v tem priporočilu na ustrezne ukrepe za zagotovitev učinkovitega dostopa do pravnega varstva za invalide bi bilo treba razumeti glede na pravice in obveznosti iz Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov, katere pogodbenice so Evropska unija in vse njene države članice. Poleg tega bi bilo treba zagotoviti, da so invalidi, ki jim je v kazenskem postopku odvzeta prostost, enako kot drugi upravičeni do jamstev v skladu z mednarodnim pravom o človekovih pravicah ter da se obravnavajo v skladu s cilji in načeli Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov, vključno z zagotavljanjem razumnih prilagoditev za posebne potrebe in dostopnosti –

SPREJELA NASLEDNJE PRIPOROČILO:

NAMEN PRIPOROČILA

- (1) To priporočilo določa smernice za države članice, da sprejmejo učinkovite, ustrezne in sorazmerne ukrepe za okrepitev pravic vseh osumljencev in obdolžencev v kazenskem postopku, ki jim je odvzeta prostost, tako v zvezi s procesnimi pravicami oseb, ki jim je bil odrejen preiskovalni pripor, kot tudi materialnimi pogoji pripora, da se zagotovi, da se osebe, ki jim je bila odvzeta prostost, obravnavajo dostojanstveno, da se spoštujejo njihove temeljne pravice in da je odvzem prostosti le ukrep v skrajni sili.
- (2) To priporočilo združuje standarde, ki so določeni z obstoječimi politikami na nacionalni in mednarodni ravni ter ravni Unije, glede pravic oseb, ki jim je bila odvzeta prostost zaradi postopkov v kazenskih zadevah, in ki so ključnega pomena v okviru pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah med državami članicami.
- (3) Države članice lahko smernice iz tega priporočila razširijo, da bi zagotovile višjo raven varstva. Take višje ravni varstva ne bi smele ovirati vzajemnega priznavanja sodnih odločb, ki naj bi ga te smernice olajšale. Raven varstva ne bi nikoli smela biti nižja od standardov, ki jih določa Listina ali EKČP, kot se razlagajo v sodni praksi Sodišča in Evropskega sodišča za človekove pravice.

OPREDELITEV POJMOV

- (4) V tem priporočilu bi bilo treba „preiskovalni pripor“ razumeti kot vsako obdobje pripora osumljenca ali obdolženca v kazenskem postopku, ki ga odredi pravosodni organ, pred izrekom obsodbe. Ne bi smel vključevati začetnega odvzema prostosti, ki ga odredi policist ali uradnik kazenskega pregona (ali kdor koli, ki je pooblaščen za ukrepanje), za namene zaslišanja ali prijeteja osumljenca ali obdolženca, dokler ni sprejet sklep o odreditvi preiskovalnega pripora.
- (5) V tem priporočilu bi bilo treba „alternativne ukrepe“ razumeti kot manj omejevalne ukrepe, ki so alternativa priporu.
- (6) V tem priporočilu bi bilo treba izraz „pripornik“ razumeti tako, da zajema osebe, ki jim je bila odvzeta prostost, v preiskovalnem priporu in obsojene osebe, ki prestajajo zaporno kazen. „Objekt za pripor“ bi bilo treba razumeti kot kateri koli zapor ali drugi objekt za pripor pripornikov, kot so opredeljeni v tem priporočilu.
- (7) V tem priporočilu bi bilo treba izraz „otrok“ razumeti tako, da pomeni osebo, mlajšo od 18 let.

- (8) V tem priporočilu bi bilo treba izraz „mlada odrasla oseba“ razumeti tako, da pomeni osebo, starejšo od 18 let in mlajšo od 21 let.
- (9) V tem priporočilu bi bilo treba izraz „invalidi“ razumeti v skladu s členom 1 Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov, tako da vključuje osebe z dolgotrajnimi telesnimi, duševnimi, intelektualnimi ali senzoričnimi okvarami, ki jih v povezavi z različnimi ovirami lahko omejujejo, da bi enako kot drugi polno in učinkovito sodelovali v družbi.

SPLOŠNA NAČELA

- (10) Države članice bi morale preiskovalni pripor uporabiti le v skrajni sili. Namesto pripora bi bilo treba prednost dati alternativnim ukrepom, zlasti kadar je za kaznivo dejanje predpisana le kratka zaporna kazen ali je storilec otrok.
- (11) Države članice bi morale zagotoviti, da se s priporniki ravna spoštljivo in dostojanstveno ter skladno z njihovimi obveznostmi na področju človekovih pravic, vključno s prepovedjo mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, kot je določeno v členu 3 Evropske konvencije o človekovih pravicah in členu 4 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah.
- (12) Države članice se spodbuja, naj pripor upravljajo tako, da olajšajo ponovno vključevanje pripornikov v družbo z namenom preprečevanja povratništva.
- (13) Države članice bi morale to priporočilo uporabljati brez kakršnega koli razlikovanja, kot je rasno ali etnično poreklo, barva kože, spol, starost, invalidnost, spolna usmerjenost, jezik, vera, politično ali drugo prepričanje, narodno ali socialno poreklo, premoženje, rojstvo ali kateri koli drug status.

MINIMALNI STANDARDI ZA PROCESNE PRAVICE OSUMLJENCEV IN OBDOLŽENCEV, KI JIM JE BIL ODREJEN PREISKOVALNI PRIPOR

Preiskovalni pripor kot ukrep v skrajni sili in alternative priporu

- (14) Države članice bi morale odrediti preiskovalni pripor le, če je to nujno potrebno, in kot ukrep v skrajni sili ob upoštevanju posebnih okoliščin posameznega primera. V ta namen bi morale države članice, kjer je to mogoče, uporabiti alternative ukrepe.
- (15) Države članice bi morale sprejeti domnevo v prid izpustitvi. Od pristojnih nacionalnih organov bi morale zahtevati, da nosijo breme dokaza, da je odreditev preiskovalnega pripora nujna.
- (16) Za preprečitev neustrezne uporabe preiskovalnega pripora bi države članice morale dati na voljo čim več alternativnih ukrepov, kot so alternativni ukrepi iz Okvirnega sklepa Sveta 2009/829/PNZ⁽²³⁾ o uporabi načela vzajemnega priznavanja odločb o nadzornih ukrepih kot alternativni začasemu priporu.
- (17) Ti ukrepi bi lahko zajemali: (a) zaveze za zglasitev pred pravosodnim organom, če in ko je to potrebno, opustitev poseganja v sodni postopek in opustitev določenega ravnanja, vključno z ravnanjem, značilnim za poklic ali posebno zaposlitev, (b) zahteve za vsakodnevno ali redno javljanje pravosodnemu organu, policiji ali drugemu organu, (c) zahteve za privolitev v nadzor s strani agencije, ki jo imenuje pravosodni organ, (d) zahteve za privolitev v elektronsko spremljanje, (e) zahteve za prebivanje na določenem naslovu s pogoji glede števila ur, ko mora biti

⁽²³⁾ Okvirni sklep Sveta 2009/829/PNZ z dne 23. oktobra 2009 o uporabi načela vzajemnega priznavanja odločb o nadzornih ukrepih med državami članicami Evropske unije kot alternativni začasemu priporu (UL L 294, 11.11.2009, str. 20).

oseba na tem naslovu, ali brez njih, (f) zahteve, da oseba določenih krajev ali območij ne zapusti ali vanje ne vstopi brez dovoljenja, (g) zahteve, da se oseba ne sestaja z določenimi osebami brez dovoljenja, (h) zahteve za predajo potnih listov ali drugih identifikacijskih dokumentov in (i) zahteve za predložitev ali zagotovitev finančnih ali drugih oblik jamstev glede ravnanja pred sojenjem.

- (18) Poleg tega bi države članice morale zahtevati, da je, kadar je kot pogoj za izpustitev določena varščina, znesek sorazmeren s sredstvi osumljenca ali obdolženca.

Utemeljen sum in razlogi za odreditev preiskovalnega pripora

- (19) Države članice bi morale odrediti preiskovalni pripor le na podlagi utemeljenega suma, ugotovljenega na podlagi skrbne ocene vsakega primera posebej, da je osumljenec storil zadevno kaznivo dejanje, in omejiti pravne razloge za odreditev preiskovalnega pripora na: (a) nevarnost pobega, (b) tveganje ponovne storitve kaznivega dejanja, (c) tveganje, da bi osumljenec ali obdolženec posegal v sodni postopek, ali (d) tveganje ogrožanja javnega reda.
- (20) Države članice bi morale zagotoviti, da opredelitev kakršnega koli tveganja temelji na posameznih okoliščinah primera, vendar da se posebna pozornost nameni: (a) naravi in teži domnevnega kaznivega dejanja, (b) kazni, ki bo verjetno naložena v primeru obsodbe, (c) starosti, zdravstvenemu stanju, značaju, prejšnjim obsodbam, osebnim in socialnim okoliščinam osumljenca ter zlasti njegovim vezem v skupnosti ter (d) ravnanju osumljenca, zlasti kako izpolnjuje morebitne obveznosti, ki so mu bile morda naložene v prejšnjem kazenskem postopku. Dejstvo, da osumljenec ni državljan države, v kateri naj bi bilo kaznivo dejanje storjeno, ali z njo ni drugače povezan, ne zadostuje za ugotovitev, da obstaja možnost pobega.
- (21) Države članice se spodbuja, naj preiskovalni pripor odredijo le za kazniva dejanja, za katera je zagrožena najmanj enoletna zaporna kazen.

Obrazložitev sklepov o odreditvi preiskovalnega pripora

- (22) Države članice bi morale zagotoviti, da je vsak sklep pravosodnega organa o odreditvi preiskovalnega pripora, podaljšanju takega preiskovalnega pripora ali odreditvi alternativnih ukrepov ustrezno obrazložen in utemeljen ter se nanaša na posebne okoliščine osumljenca ali obdolženca, ki upravičujejo odreditev pripora. Prizadeti osebi bi bilo treba zagotoviti kopijo sklepa, ki bi moral vključevati razloge, zakaj se alternativni ukrepi namesto preiskovalnega pripora ne štejejo za ustrezne.

Redni pregled preiskovalnega pripora

- (23) Države članice bi morale zagotoviti, da pravosodni organ redno pregleduje nadaljnjo veljavnost razlogov, na podlagi katerih je osumljenec ali obdolženec pridržan v preiskovalnem priporu. Takoj ko ni več razlogov za pripor osebe, bi države članice morale zagotoviti, da je osumljenec ali obdolženec brez nepotrebnega odlašanja izpuščen.
- (24) Države članice bi morale dovoliti, da se redni pregled sklepov o odreditvi preiskovalnega pripora začne na zahtevo tožene stranke ali da ga po uradni dolžnosti začne pravosodni organ.
- (25) Države članice bi načeloma morale omejiti razmik med pregledi na največ en mesec, razen v primerih, ko ima osumljenec ali obdolženec pravico, da kadar koli vloži prošnjo za izpustitev in da brez nepotrebnega odlašanja prejme odločitev o tej prošnji.

Zaslišanje osumljenca ali obdolženca

- (26) Države članice bi morale zagotoviti, da se osumljenec ali obdolženec zasliši osebno ali prek pravnega zastopnika na kontradiktorni ustni obravnavi pred pristojnim pravosodnim organom, ki sprejme sklep o odreditvi preiskovalnega pripora. Države članice bi morale zagotoviti, da se sklepi o odreditvi preiskovalnega pripora sprejmejo brez nepotrebnega odlašanja.

- (27) Države članice bi morale spoštovati pravico osumljenca ali obdolženca do sojenja v razumnem roku. Natančneje, zagotoviti bi morale, da se primeri, v katerih je bil odrejen preiskovalni pripor, obravnavajo čim prej in s potrebno skrbnostjo.

Učinkovita pravna sredstva in pravica do pritožbe

- (28) Države članice bi morale zagotoviti, da imajo osumljenci ali obdolženci, ki jim je bila odvzeta prostost, možnost postopka pred sodiščem, ki je pristojno za preverjanje zakonitosti njihovega pripora in po potrebi odreditev njihove izpustitve.
- (29) Države članice bi morale osumljencem ali obdolžencem, ki so predmet sklepa o odreditvi preiskovalnega pripora, odobriti pravico do pritožbe zoper tak sklep in jih ob sprejetju sklepa obvestiti o tej pravici.

Trajanje preiskovalnega pripora

- (30) Države članice bi morale zagotoviti, da trajanje preiskovalnega pripora ne presega kazni, ki se lahko izreče za zadevno kaznivo dejanje, in ni nesorazmerno z njo.
- (31) Države članice bi morale zagotoviti, da trajanje odrejenega preiskovalnega pripora ni v nasprotju s pravico pripornika do sojenja v razumnem času.
- (32) Države članice bi morale primere, ki vključujejo osebo, ki ji je bil odrejen preiskovalni pripor, šteti za prednostne.

Odštetje časa, prestanega v preiskovalnem priporu, od pravnomočne kazni

- (33) Države članice bi morale vsako obdobje preiskovalnega pripora pred obsodbo, tudi kadar se izvrši z alternativnimi ukrepi, odšteti od trajanja kakršne koli pozneje izrečene zaporne kazni.

MINIMALNI STANDARDI ZA MATERIALNE POGOJE PRIPORA

Namestitvev

- (34) Države članice bi morale vsakemu priporniku dodeliti minimalno površino v velikosti vsaj 6 m² v samici in 4 m² v večposteljni celici. Zagotoviti bi morale, da absolutni minimalni osebni prostor, ki je na voljo vsakemu priporniku, tudi v večposteljnih celicah, obsega vsaj 3 m² površine na pripornika. Kadar je priporniku na voljo manj kot 3 m² osebnega prostora, nastane trdna domneva o kršitvi člena 3 EKČP. Izračun razpoložljivega prostora bi moral vključevati površino, ki jo zaseda pohištvo, ne pa površine, ki jo zasedajo sanitarni prostori.
- (35) Države članice bi morale zagotoviti, da je vsako izjemno zmanjšanje absolutne minimalne površine v velikosti 3 m² na pripornika kratkotrajno, občasno in omejeno ter da so pri tem zagotovljene zadostna svoboda gibanja zunaj celice in ustrezne dejavnosti zunaj celice. Poleg tega bi morale zagotoviti, da so v takih primerih splošni pogoji pripora v objektu ustrezni in da ne obstajajo druge oteževalne okoliščine v zvezi s pogoji pripora zadevne osebe, kot so druge pomanjkljivosti v minimalnih strukturnih zahtevah glede celic ali sanitarnih prostorov.
- (36) Države članice bi morale zagotoviti, da imajo priporniki v celicah dostop do naravne svetlobe in svežega zraka.

Razporeditev

- (37) Države članice se spodbuja in bi v primeru otrok morale zagotoviti, da se priporniki, kolikor je to mogoče, razporedijo v objekte za pripor v bližini njihovih domov ali drugih prostorov, ki so primerni za njihovo družbeno rehabilitacijo.

- (38) Države članice bi morale zagotoviti, da so priporniki, ki jim je bil odrejen preiskovalni pripor, ločeni od obsojenih zapornikov. Ženske bi morale biti ločene od moških. Otroci ne bi smeli biti v priporu skupaj z odraslimi, razen če je to v otrokovo korist.
- (39) Ko pridržani otrok dopolni 18 let in, kadar je to primerno, za mlade odrasle osebe, mlajše od 21 let, bi morale države članice zagotoviti možnost, da je ta oseba še naprej pridržana ločeno od drugih pridržanih odraslih, kadar je to upravičeno, in sicer ob upoštevanju okoliščin zadevne osebe ter če je to v korist otrok, ki so pridržani s to osebo.

Higiena in sanitarni pogoji

- (40) Države članice bi morale zagotoviti, da so sanitarni prostori ves čas dostopni in da pripornikom zagotavljajo zadostno zasebnost, vključno z učinkovito strukturno ločitvijo sanitarnih prostorov od dnevnih prostorov v večposteljnih celicah.
- (41) Države članice bi morale vzpostaviti učinkovite ukrepe za vzdrževanje dobrih higienskih standardov z razkuževanjem in zaplinjevanjem. Poleg tega bi morale zagotoviti, da so pripornikom na voljo osnovni higienski izdelki, vključno s higienskimi vložki, ter da je v celicah na voljo topla in tekoča voda.
- (42) Države članice bi morale pripornikom zagotoviti ustrezna čista oblačila in posteljnino ter sredstva za ohranjanje njihove čistoče.

Prehrana

- (43) Države članice bi morale zagotoviti, da je hrana na voljo v zadostnih količinah in da je dovolj kakovostna, da se zadovoljijo prehranske potrebe pripornikov, ter da se živila pripravljajo in postrežejo v higienskih razmerah. Poleg tega bi morale zagotoviti, da je pripornikom ves čas na voljo čista pitna voda.
- (44) Države članice bi morale pripornikom zagotoviti hranljivo prehrano, primerno njihovi starosti, invalidnosti, zdravstvenemu stanju, telesnemu stanju, veri, kulturi in naravi dela.

Čas, preživet zunaj celice in na prostem

- (45) Države članice bi morale pripornikom omogočiti, da se vsaj eno uro na dan razgibavajo na prostem, ter za ta namen zagotoviti prostorne in ustrezne objekte in opremo.
- (46) Države članice bi morale pripornikom dovoliti, da razumno obdobje preživijo zunaj svojih celic, da se vključijo v delo, izobraževanje in rekreacijske dejavnosti, kot so potrebne za ustrezno raven človeške in družbene interakcije. Za preprečevanje kršitve prepovedi mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja bi morale zagotoviti, da so vse izjeme od tega pravila v okviru posebnih varnostnih ureditev in ukrepov, vključno z oddajo v samico, potrebne in sorazmerne.

Delo in izobraževanje pripornikov za spodbujanje njihovega ponovnega vključevanja v družbo

- (47) Države članice bi morale vlagati v družbeno rehabilitacijo pripornikov ob upoštevanju njihovih individualnih potreb. V ta namen bi si morale prizadevati za zagotovitev plačanega dela koristne narave. Za spodbujanje uspešne ponovne vključitve pripornika v družbo in na trg dela bi morale države članice dati prednost delu, ki vključuje poklicno usposabljanje.
- (48) Za pomoč pripornikom pri pripravi na izpustitev in olajšanje njihovega ponovnega vključevanja v družbo bi morale države članice zagotoviti, da imajo vsi priporniki dostop do varnih, vključujočih in dostopnih programov izobraževanja (vključno z izobraževanjem na daljavo), ki izpolnjujejo njihove individualne potrebe ob upoštevanju njihovih želja.

Zdravstveno varstvo

- (49) Države članice bi morale zagotoviti, da imajo priporniki pravočasno dostop do zdravstvene, tudi psihološke, pomoči, ki jo potrebujejo za ohranjanje svojega telesnega in duševnega zdravja. V ta namen bi morale zagotoviti, da zdravstveno varstvo v objektih za pripor izpolnjuje enake standarde kot zdravstveno varstvo, ki ga zagotavlja nacionalni sistem za javno zdravje, tudi v zvezi s psihiatrično obravnavo.
- (50) Države članice bi morale zagotoviti reden zdravstveni nadzor ter spodbujati programe cepljenja in presejalne programe za nalezljive (HIV, virusni hepatitis B in C, tuberkuloza in spolno prenosljive bolezni) in nenalezljive bolezni (zlasti presejalni pregled za raka), ki jim po potrebi sledita diagnoza in začetek obravnave. Programi izobraževanja o zdravju lahko prispevajo k izboljšanju stopenj presejanja in povečanju zdravstvene pismenosti. Natančneje, države članice bi morale zagotoviti, da se posebna pozornost nameni obravnavi pripornikov, zasvojenih z drogami, preprečevanju nalezljivih bolezni in njihovi oskrbi, duševnemu zdravju in preprečevanju samomorov.
- (51) Države članice bi morale zahtevati, da se na začetku obdobja odvzema prostosti in po vsaki premestitvi brez nepotrebne odlašanja opravi zdravniški pregled.

Preprečevanje nasilja in grdega ravnanja

- (52) Države članice bi morale sprejeti vse razumne ukrepe za zagotovitev varnosti pripornikov in preprečitev vseh oblik mučenja ali grdega ravnanja. Zlasti bi morale sprejeti razumne ukrepe za zagotovitev, da priporniki niso izpostavljeni nasilju ali grdemu ravnanju s strani osebja v objektu za pripor in da se z njimi ravna ob spoštovanju njihovega dostojanstva. Države članice bi morale od osebja v objektih za pripor in vseh pristojnih organov zahtevati tudi, da pripornike zaščitijo pred nasiljem ali grdim ravnanjem s strani drugih pripornikov.
- (53) Države članice bi morale zagotoviti, da se nad izpolnjevanjem te dolžnosti skrbnega ravnanja in kakršno koli uporabo sile s strani osebja v objektu za pripor izvaja nadzor.

Stik z zunanjim svetom

- (54) Države članice bi morale pripornikom omogočiti sprejemanje obiskov njihovih družin in drugih oseb, kot so pravni zastopniki, socialni delavci in zdravniki. Pripornikom bi morale omogočiti tudi, da se s takimi osebami prosto dopisujejo s pismi in z njimi čim pogosteje komunicirajo po telefonu ali z drugimi sredstvi komunikacije, vključno z alternativnimi komunikacijskimi sredstvi za invalide.
- (55) Države članice bi morale zagotoviti ustrezne prostore za obiske družine v otroku prijaznih razmerah, ki izpolnjujejo varnostne zahteve, vendar so za otroke manj travmatične. S takimi obiski družine bi bilo treba zagotoviti ohranjanje rednih in pomembnih stikov med družinskimi člani.
- (56) Države članice bi morale razmisliti o omogočanju komunikacije prek digitalnih sredstev, kot so videoklici, da bi pripornikom med drugim omogočile ohranjanje stikov z njihovimi družinami, prijavo na delovno mesto, udeležbo na usposabljanjih ali iskanje nastanitve v pripravi na izpustitev.
- (57) Države članice bi morale zagotoviti, da je, kadar je pripornikom izjemoma prepovedano komuniciranje z zunanjim svetom, tak omejevalni ukrep nujno potreben in sorazmeren ter se ne uporablja dalj časa.

Pravna pomoč

- (58) Države članice bi morale zagotoviti, da imajo priporniki učinkovit dostop do odvetnika.
- (59) Države članice bi morale spoštovati zaupnost srečanj in drugih oblik komunikacije, vključno s pravno korespondenco, med priporniki in njihovimi pravnimi svetovalci.

- (60) Države članice bi morale pripornikom omogočiti dostop do dokumentacije, povezane z njihovim sodnim postopkom, ali jim dovoliti, da jo imajo pri sebi.

Zahtevki in pritožbe

- (61) Države članice bi morale zagotoviti, da so vsi priporniki jasno obveščeni o pravilih, ki se uporabljajo v njihovem konkretnem objektu za pripor.
- (62) Države članice bi morale olajšati učinkovit dostop do postopka, ki pripornikom omogoča, da uradno nasprotujejo vidikom svojega življenja v priporu. Natančneje, zagotoviti bi morale, da lahko priporniki prosto vložijo zaupne zahtevke in pritožbe glede njihove obravnave prek notranjih in zunanjih pritožbenih mehanizmov.
- (63) Države članice bi morale zagotoviti, da pritožbe pripornikov nemudoma in skrbno obravnava neodvisni organ ali sodišče, pooblaščen za odreditev ukrepov pomoči, zlasti ukrepov za prenehanje kakršne koli kršitve pravice do tega, da oseba ni podvržena mučenju ali nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju.

Posebni ukrepi za ženske in dekleta

- (64) Države članice bi morale pri sprejemanju odločitev, ki vplivajo na kateri koli vidik pripora žensk in deklet, upoštevati njihove posebne telesne, poklicne, socialne in psihološke potrebe ter sanitarne in zdravstvene zahteve.
- (65) Države članice bi morale pripornicam omogočiti, da rodijo v bolnišnici zunaj objekta za pripor. Če se otrok kljub temu rodi v objektu za pripor, bi morale države članice zagotoviti vso potrebno podporo in sredstva za zaščito vezi med materjo in otrokom ter njenega telesnega in duševnega dobrega počutja, vključno z ustreznim zdravstvenim varstvom pred rojstvom in po njem.
- (66) Države članice bi morale pripornicam z dojenčki omogočiti, da imajo v objektu za pripor take otroke ob sebi, dokler je to združljivo z otrokovo koristjo. Zagotoviti bi morale posebno nastanitev in sprejeti vse otroku prijazne razumne ukrepe, da bi med izvrševanjem zaporne kazni zagotovile zdravje in dobrobit prizadetih otrok.

Posebni ukrepi za tuje državljane

- (67) Države članice bi morale zagotoviti, da imajo tuji državljani in drugi priporniki s posebnimi jezikovnimi potrebami, ki jim je bila odvzeta prostost, razumen dostop do strokovnih storitev tolmačenja in prevajanja pisnega gradiva v jezik, ki ga razumejo.
- (68) Države članice bi morale zagotoviti, da so tuji državljani brez nepotrebne odlašanja obveščeni o pravici, da zahtevajo stik z diplomatsko ali konzularno službo države, katere državljani so, in da se jim omogočijo razumna sredstva za komuniciranje z njo.
- (69) Države članice bi morale zagotoviti, da se zagotovijo informacije o pravni pomoči.
- (70) Države članice bi morale zagotoviti, da so tuji državljani seznanjeni z možnostjo zahtevati, da se izvrševanje njihove kazni ali nadzornih ukrepov pred sojenjem prenese v državo njihovega državljanstva ali stalnega prebivališča, na primer v skladu z Okvirnim sklepom 2008/909/PNZ in Okvirnim sklepom 2009/829/PNZ.

Posebni ukrepi za otroke in mlade odrasle osebe

- (71) Države članice bi morale zagotoviti, da se v vseh zadevah v zvezi s priporom otrok upošteva predvsem otrokova korist in da se ob sprejemanju odločitev, ki vplivajo na kateri koli vidik njihovega pripora, upoštevajo njihove posebne pravice in potrebe.

- (72) Države članice bi morale vzpostaviti ustrežno in večdisciplinarno ureditev pripora za otroke, s katero se zagotavljajo in ohranjajo njihovo zdravje ter telesni, duševni in čustveni razvoj, njihova pravica do izobraževanja in usposabljanja, učinkovito in redno uveljavljanje njihove pravice do družinskega življenja ter njihov dostop do programov, ki spodbujajo ponovno vključevanje v družbo.
- (73) Pri vsaki uporabi disciplinskih ukrepov, vključno z oddajo v samico, uporabo omejevanja ali uporabo sile, bi bilo treba razmisliti, ali je nujno potrebna in sorazmerna.
- (74) Kjer je ustrežno, se države članice spodbuja, naj za mlade storilce kaznivih dejanj, mlajše od 21 let, uporabljajo ureditev pripora mladoletnikov.

Posebni ukrepi za invalide ali osebe z resnimi zdravstvenimi težavami

- (75) Države članice bi morale zagotoviti, da invalidi ali druge osebe z resnimi zdravstvenimi težavami prejmejo ustrežno oskrbo, ki ustreza njihovim posebnim potrebam in je primerljiva z oskrbo, ki jo zagotavlja nacionalni sistem za javno zdravje. Natančneje, morale bi zagotoviti, da osebe, ki jim je bilo diagnosticirano zdravstveno stanje, povezano z duševnim zdravjem, prejmejo specializirano strokovno oskrbo, po potrebi v specializiranih ustanovah ali posebnih oddelkih objekta za pripor pod zdravniškim nadzorom ter da je pripornikom zagotovljena nadaljnja zdravstvena oskrba med pripravami na izpustitev, kadar je to potrebno.
- (76) Države članice bi morale v zvezi z materialnimi pogoji pripora in ureditvami pripora posebej poskrbeti za izpolnjevanje potreb priprih invalidov in oseb z resnimi zdravstvenimi težavami ter jim zagotoviti dostopnost. To bi morale vključevati zagotavljanje ustreznih dejavnosti za take pripornike.

Posebni ukrepi za zaščito drugih pripornikov s posebnimi potrebami ali ranljivostmi

- (77) Države članice bi morale zagotoviti, da se z namestitvijo v pripor ne poslabša dodatno marginalizacija oseb zaradi njihove spolne usmerjenosti, rasnega ali etničnega porekla ali verskega prepričanja ali iz katerega koli drugega razloga.
- (78) Države članice bi morale sprejeti vse razumne ukrepe za preprečitev kakršnega koli nasilja ali grdega ravnanja, kot je fizična, psihična ali spolna zloraba, s strani osebja v objektu za pripor ali drugih pripornikov zaradi spolne usmerjenosti osebe, njenega rasnega ali etničnega porekla ali verskega prepričanja ali iz katerega koli drugega razloga. Države članice bi morale zagotoviti, da se v primeru tveganja takega nasilja ali grdega ravnanja uporabijo posebni zaščitni ukrepi.

Inšpekcijski pregledi in spremljanje

- (79) Države članice bi morale olajšati redne inšpekcijske preglede, ki jih opravi neodvisni organ, da se oceni, ali se objekti za pripor upravljajo v skladu z zahtevami nacionalnega in mednarodnega prava. Zlasti bi morale odobriti neoviran dostop Odboru za preprečevanje mučenja in nehumanega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja ter mreži nacionalnih preventivnih mehanizmov.
- (80) Države članice bi morale odobriti dostop do objektov za pripor nacionalnim poslancem in se jih spodbuja, naj podoben dostop odobrijo poslancem Evropskega parlamenta.
- (81) Države članice bi morale razmisliti tudi o organiziranju rednih obiskov objektov za pripor in drugih centrov za pripor za sodnike, tožilce in zagovornike kot del njihovega usposabljanja v pravosodju.

Posebni ukrepi za obravnavanje radikalizacije v zaporih

- (82) Države članice se spodbuja, naj izvedejo začetno oceno tveganja, da bi opredelile ustrežno ureditev pripora, ki bi se uporabljala za pripornike, osumljene terorističnih in nasilnih ekstremističnih kaznivih dejanj ali obsojene za ta dejanja.

- (83) Na podlagi ocene tveganja se lahko ti priporniki skupaj namestijo v ločeno krilo za teroriste ali se razporedijo med splošno populacijo v zaporu. V zadnjenavedenem primeru bi morale države članice takim posameznikom preprečiti neposreden stik s priporniki v priporu, ki so v še posebno ranljivem položaju.
- (84) Države članice bi morale zagotoviti, da uprava zapora redno izvaja nadaljnje ocene tveganja (na začetku pripora, med priporom in pred izpustitvijo pripornikov, osumljenih terorističnih in nasilnih ekstremističnih kaznivih dejanj ali obsojenih za ta dejanja).
- (85) Države članice se spodbuja, naj zagotovijo usposabljanje za splošno ozaveščenost celotnega osebja in usposabljanje specializiranega osebja, da bi lahko prepoznali znake radikalizacije v zgodnji fazi. Razmisliti bi morale tudi o zagotovitvi ustreznega števila dobro usposobljenih zaporniških duhovnikov, ki bi predstavljali različne vere.
- (86) Države članice bi morale izvajati ukrepe, ki zagotavljajo programe rehabilitacije, deradikalizacije in odmika od nasilja v zaporu v pripravi na izpustitev ter programe po izpustitvi za spodbujanje ponovnega vključevanja pripornikov, obsojenih za teroristična in nasilna ekstremistična kazniva dejanja, v družbo.

SPREMLJANJE

- (87) Države članice bi morale Komisijo obvestiti o izvajanju tega priporočila v 18 mesecih po njegovem sprejetju. Na podlagi teh informacij bi morala Komisija spremljati in oceniti ukrepe, ki so jih sprejele države članice, ter Evropskemu parlamentu in Svetu v 24 mesecih po njihovem sprejetju predložiti poročilo.

V Bruslju, 8. decembra 2022

Za Komisijo
Didier REYNDERS
član Komisije
